



KAMMERMUSIKFORENINGEN
134. SÆSON 2021-2022
Christians Kirke, Christianshavn



7.3. 2022

Nightingale String Quartet og Jonas Lyskjær Frølund, klarinet

Nightingale String Quartet består af Gunvor Sihm og Josefine Dalsgaard, violiner, Marie Louise Broholt Jensen, bratsch, og Louisa Schwab, cello. De er prisvindere ved flere store konkurrencer og modtog i 2010 DR P2's Talentpris for "med brændende passion, uimodståelig gejst og smittende indbyrdes lydhørhed at få den klassiske strygekvartet til at sprælle af liv – så musikken taler direkte og stærkt til både nye og gamle lyttere". De har turneret i bl.a. Brasilien, England, Holland, Kina, Rusland, Sverige, Sydafrika, Tyskland og USA. En serie med alle Rued Langgaards strygekvartetter (Dacapo Records) har sendt dem til tops internationalt med udmærkelser i bl.a. *Gramophone* og *BBC Music Magazine*.

Jonas Lyskjær studerer på Conservatoire de Paris, er soloklarinettist i Danmarks Underholdningsorkester, er bl.a. ansat i Malmö SymfoniOrkester som soloklarinettist på halv tid, er medlem af den prisvindende blæserkvintet *V Coloris* og har vundet flere internationale klarinetkonkurrencer.

Konserterne i Kammermusikforeningen af 1887 støttes af:

Augustinus Fonden

Knud Højgaards Fond

Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond

Københavns Kommune

Lemvig-Müller Fonden

Solistforeningen af 1921

William Demant Fonden

Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

Program

Luigi Boccherini (1743—1805): Strygekvartet i c-mol, opus 2 nr. 1

1. Allegro comodo
2. Largo
3. Allegro

Boccherini har skrevet over hundrede strygekvartetter samt endnu flere kvintetter for kvartet med en "ekstra" cello – som ofte spiller en slags solistrolle. Han var selv en førende cellovirtuos, og hans mest kendte værk er en cellokoncert i B-dur – foruden en berømt menuet (den er fra kvintet op. 11, nr. 5, og forbryderne i filmen *The Ladykillers*, senest filmatiseret i 2004 med Tom Hanks, foregiver at være en kvintet der øver på denne sats mens de forbereder et jernbanerøveri i en gammel dames hus).

Opus 2, nr. 1 er et charmerende ungdomsværk, formentlig den første strygekvartet Boccherini skrev. Den udkom 1761, da han var 18 år. Boccherini placerer sig tidsmæssigt ca. midt mellem Haydn og Mozart, og det gælder til dels også i håndteringen af kvartetgenren, hvor han gerne giver celloen en mere prominent plads end den har hos Haydn. I øvrigt kan man – f.eks. i aftenens kvartet, op. 2 nr. 1, glæde sig over mange af de samme virkemidler som de to store mestre rendyrker: tematik der på skift præsenteres i mol og dur, effektiv dynamik med stigninger, udtoninger og pludselige stærke udbrud – samt listig brug af en flerhed af temaer der kommer tilbage, men uden at man kan vide hvornår. Også en præromantisk sjælfuld romancemelodi får vi, nemlig i den langsomme anden sats, primært båret af celloen.

Rued Langgaard (1893-1952): Strygekvartet nr. 2 (1918, revideret 1931)

"Bortdragende Stormsøer"
"Bortkørende Tog"
"Skumrende Landskab"
"Vandring".

Langgaards skrev bl.a. 16 symfonier og syv strygekvartetter. Først længe efter hans død begyndte de at få den anerkendelse de har i dag. Hans værker spænder enormt vidt i stil og udtryksindhold. Deres følelsesmæssige, kvasi-religiøse højstemthed med tendens til det ekstatiske var nok med til at udelukke Langgaard fra seriøs opmærksomhed i et musikliv der i årtier var domineret Carl Nielsens musik og udstråling, Nielsen-paradigmet blev af mange opfattet som om man skulle være anti-romantisk, karsk og renfærdig. Internationalt var Stravinsky en dominerende indflydelse, og ham tillagde man en (misforstået) holdning om at musik ikke måtte eller kunne have et "indhold", især ikke følelser. En tredje faktor var den bistro modernisme, med T.W. Adorno som teoretisk ikon, der dikterede at musik skulle være hård og grim for at afspejle tiden. Alle disse tankegange har nutidens komponister effektivt forladt, og nu står Langgaard som en overset pionér.

Man kan få en indgang til hans musik ved at dvæle ved de ofte gådefulde betydningsindhold som suggereres af hans titler. Sig f.eks. ordene „Klippepastoraler“, „Ungdomsbrus“, „Steppenatur“, „Det Himmelrivende“, „Undertro“ „Søstormen“ og „Syndflod af Sol“ – det er nogle af de mere mærkelige navne han gav sine symfonier. I kvartetten her har de fire satser hver sin suggestive titel – se ovenfor!

Det er oplagt at titler som disse skal udfordre lytterens tanke og fantasi – de skal være uklare og tirre vore hjerner til at gå i en art spin: Hvad er en "syndflod af sol"? Og hvordan skal en forestilling som "Bortdragende Stormsøer" – som i første sats af kvartetten her – kunne

forbindes med de toner vi hører? Antyder titlernes fire forestillinger en fortælling – og da hvilken?! Der sker noget af det samme som når vi betragter den ”abstrakte” og semi-abstrakte kunst fra Langgaards samtid: På den ene side ser vi blot farver og former – men på den anden side prøver de også at blive til *tegn*; de vil gerne, med et akademisk ord, være ”semiotiske”. Men *hvad* betegner de, og *hvordan* kan de det? Når vi f.eks. hører Langgaards første sats: Kan vor hjerne, når synapserne får lov at signalere som de selv vil, få det her til at ”ligne” de dér bortdragende stormskyer? Vi starter med heftigt sus, men der er stille partier ind imellem, så igen uro og sus, og det hele ebber ud – tror vi, og så kommer suset lige en sidste gang.

Musikalsk ”semiotik” eller udtryksfuldhed handler ikke kun om at Vivaldis ”Foråret” lyder som fuglekvidder – men også om at vore hjerner på en ofte uudgrundelig vis finder ligheder mellem det vi hører, og noget ude i verden, eller inde i os. Måske noget drømmeagtigt som vi ikke ellers møder i vågen tilstand – dét kan Langgaards mærkelige, enhjørningeagtige titler måske tyde på.

I den art spontane hjerneprocesser ligger nok meget af oplevelsen ved disse værker. Det er ikke fremmed for andre store komponister - så speciel er Langgaard heller ikke. Carl Nielsen selv bevægede sig fra musik der ret bogstaveligt ”lignede” noget (f.eks. fire temperament) til langt mere abstrakte former for musikalske tegn eller semiotik – hvordan kan en symfoni f.eks. være ”ekspansiv”, og hvordan kan den handle om den ”uudslukkelige” livsgnist? Måske kan det at høre musik som Langgaards få os til at opdage nye dimensioner – f.eks. i kvartetens sidste sats: Sådan kan en ”vandring” også arte sig!



Vassilij Kandinsky: *Trübe* er fra 1918 ligesom Langgaards kvartet

Pause

W.A. Mozart (1756-1791): Klarinetkvintet A-dur (1789)

1. Allegro
2. Larghetto
3. Menuetto
4. Allegretto con variazioni

Dette er et af Mozarts mest velfortjent elskede værker, skrevet i revolutionsåret 1789, uropført med Mozart selv på bratsch. Det var en tung og frustrerende tid for ham, næsten alt gik ham imod. Men takket være klarinettisten Anton Stadler, som også var Frimurer, skrev han inden et par år tre af sine mest lykkelige og fortryllende værker – kvintetten her, "Keglebane"-trioen (1786) og klarinetkoncerten (1791). Kvintetten ligner koncerten, bl.a. ved åbningstemaet med dem nedadgående lille terts – en mild gestus der aer kinden og stryger med hårene. Værket emmer af lys og fuldtonende glæde. Men alt er ikke idyl, så havde det været kedeligt. Der er skygger og dystre hjørner, og uden dem havde det gribende salige ikke skinnet så stærkt igennem. H.C. Robbins Landon skriver i sin *Mozart: The Golden Years*: "Hvis der er ét værk der opsummerer dette ulykkelige år, må det være dette – dele af det synes at afspejle en nagende fortvivlelse, men helheden er hyllet, ikke i en eller anden voldsom moltoneart, men i lysende A-dur. Musikken smiler gennem tårer."

En parallel fra malerkunstens verden kunne være venezianeren Tiepolo, som her i en af hans frescoer fra Palazzo Archinto i Milano.

Christian Kock

